



JÄRFÄLLA

Program för barn och ungas rättigheter i Järfälla kommun

Dokumentet gäller för Samtliga nämnder i Järfälla kommun	Fastställd av Kommunfullmäktige
Dokumentgrupp Aktiverande styrdokument	Dokumenttyp Program
Fastställd 2024-05-13	Giltig till 2027-12-31
Dokumentansvarig Barnrättsstrateg	Tid för nästa översyn 2027-12-31



Innehåll

1. INLEDNING	2
1.1. Syfte.....	2
1.2. Programmets struktur.....	2
2. INTRESSENER, MÅLGRUPP OCH DEFINITIONER.....	2
2.1. Intressenter	2
2.2. Målgrupp	3
2.3. Definition barn och unga	3
3. BARNKONVENTIONEN, UNGDOMSPOLITIK OCH RÄTTIGHETS- PERSPEKTIV	3
3.1. Barnrättslagen och ungdomspolitiken	3
3.2. Barnkonventionen som lag	4
3.3. Nationell ungdomspolitik	4
3.4. Rättighetsperspektiv	5
4. GEMENSAM SYN PÅ BARN OCH UNGA I JÄRFÄLLA	5
4.1. Fyra fokusområden	6
5. FOKUSOMRÅDEN	6
5.1. Område 1: Insikt i barn och ungas livsvillkor	6
5.2. Område 2: Kompetens om barn och ungas rättigheter	7
5.3. Område 3: Barn och ungas delaktighet och inflytande.....	7
5.4. Område 4: Barnkonsekvensanalyser i beslut.....	8
6. STÖD I ARBETE MED BARN OCH UNGAS RÄTTIGHETER.....	8
7. UPPFÖLJNING	8



1. INLEDNING

Barn och ungas rättigheter i Järfälla kommun är ett ansvar som i olika utsträckning och på olika sätt berör alla nämnder och bolag. Barns och ungas rättigheter gäller varje enskilt barn, och även barn som grupp. Järfälla kommuns program för barn och ungas rättigheter tar avstamp i barnrättslagen, den nationella ungdomspolitiken och Järfälla kommuns demokratiplan. Barns rättigheter är samhällsövergripande; olika rättigheter kan komma att ställas mot varandra. Arbetet med barns rättigheter är på så sätt komplext och kräver därför djupgående kunskap, kompetens, noggrann avvägning, uppföljning samt dialog med barn och unga. Barns rättigheter regleras i den så kallade barnrättslagen¹ och flertalet andra lagar och föreskrifter.

1.1. Syfte

Programmets syfte är att stärka barns och ungas rättigheter i Järfälla kommun, samt ge struktur och riktning för kommunens arbete för barn och ungas rättigheter. Ett barnrättsperspektiv ska genomsyra kommunens samtliga verksamheter och alla nivåer inom organisationen. Barnrättsperspektivet innebär att i så stor utsträckning som möjligt sätta barns rättigheter och delaktighet i centrum. Det är allas ansvar att tillämpa barnkonventionen som lag inom ramen för sitt uppdrag.

1.2. Programmets struktur

Detta program består av fyra delar.

Intressenter, målgrupp och definitioner

Avsnittet presenterar programmets målgrupp och definition av centrala begrepp barn och unga/ungdom behandlas.

Barnrätt, ungdomspolitik och rättighetsperspektiv

I detta avsnitt finns information om FN:s konvention om barnets rättigheter, barnrättslagen och den nationella ungdomspolitiken. Det finns även ett avsnitt om rättighetsbaserat arbetssätt och olika perspektiv som är viktiga att ha med sig i arbete med barn och ungas rättigheter.

Kommungemensam syn och mål

I denna del presenteras programmets huvudsakliga innehåll. I avsnittet presenteras programmets mål samt dess syn på barn och unga.

Stöd, genomförande och uppföljning

Programmets avslutande del redogör för det stöd som ska tillgängliggöras kommunens verksamheter samt hur uppföljningen av Järfälla kommuns arbete med barn och ungas rättigheter förväntas genomföras.

2. INTRESSENTER, MÅLGRUPP OCH DEFINITIONER

2.1. Intressenter

För all offentlig och kommunal verksamhet är kommuninvånare, medborgare och personer som bor, studerar, rör sig, eller på annat sätt agerar i Järfälla kommun, intressenter. På samma sätt är det barn och unga som är de huvudsakliga intressenterna

¹ Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.



i det arbete som bedrivs för att stärka barn och ungas rättigheter.

2.2. Målgrupp

Den huvudsakliga målgruppen för programmet är förtroendevalda, tjänstepersoner samt privata- och ideella aktörer i samverkan med Järfälla kommun. Intressenterna för styrdokumentet är de aktörer som ska arbeta för att förverkliga och beakta barn och ungas rättigheter i Järfälla.

2.3. Definition barn och unga

Definitionen av barn och unga utgår dels från gällande lagstiftning samt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors definition.

Barn

Barn är en juridisk term. Barnkonventionens rättigheter tillfaller alla människor i Sverige upp till 18 år. Barnrättslagen reglerar barns mänskliga rättigheter utifrån deras särskilda ställning som beroende av vuxnas omsorg och omhändertagande.

Unga, ungdom

I Järfälla kommuns program för barn och ungas rättigheter definieras begreppet ungdom utifrån gällande lagstiftning samt riksdag och regeringens definition av begreppet som åldersfasen 13-25 år.

Begreppet ungdom är tillskillnad från barn inte en juridisk term. Medan barn definieras av åldersspannet 0-18 år kan ungdom tolkas på olika sätt. Den nationella ungdomspolitikerna definierar ungdomar som personer mellan 13 och 25 år. Begreppet ungdom kan förstås som en livsfas eller som en social kategori. Som livsfas utgör ungdomstiden perioden mellan barndomen och vuxenlivet. Juridiskt definieras personer som är 18 år eller äldre som vuxna och personer yngre än 18 år som barn. I och med att ungdom inte är ett juridiskt definierat begrepp finns olika åldersgränser reglerade i lagstiftning och praxis som gäller även innan och efter 18 års ålder.

3. BARNKONVENTIONEN, UNGDOMSPOLITIK OCH RÄTTIGHETS-PERSPEKTIV

Detta kapitel innehåller information om FN:s konvention om barnets rättigheter, barnrättslagen och den nationella ungdomspolitikerna. Det finns även ett avsnitt om rättighetsbaserat arbetssätt och viktiga perspektiv kopplat till arbete med barn och ungas rättigheter.

3.1. Barnrättslagen och ungdomspolitikerna

FN:s konvention om barnets rättigheter är lag i Sverige. Program för barn och ungas rättigheter i Järfälla är ett aktiverande styrdokument som pekar på hur Järfälla kommun ska arbeta utifrån lagen. Den nationella ungdomspolitikerna är inte lag utan är



vägledande, den nationella ungdomspolitiken beslutas av riksdagen och består av en allmän viljeriktning kring hur unga ska behandlas och vilken värdegrund frågor som rör unga ska vila på.

3.2. Barnkonventionen som lag

Barn är beroende av vuxna samt samhällets skydd och omsorg. Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter är den konvention som särskilt lyfter barns mänskliga rättigheter. Sverige ratificerade FN:s konvention om barnets rättigheter 1990 och inrättade konventionen som lag i Sverige 2020. I dokumentet kommer lagen refereras till som barnrättslagen. Barns rättigheter är gällande för det enskilda barnet samt barn som grupp. Barns rättigheter berör hela samhället och rättigheter kan ställas mot varandra. Komplexiteten i arbetet med barns rättigheter kräver kunskap, kompetens, avvägning, uppföljning samt dialog med barn och unga.

Barnrättslagen omfattas av 41 rättighetsartiklar samt en spridningsartikel. Ursprungskonventionen består av 54 artiklar men artikel 43 till 54 berör relationen mellan konventionsstaten och FN, samt FN:s arbete med uppföljning av barns rättigheter och ingår därför inte i lagstiftningen. Barnkonventionens artiklar är utformade som skyddsartiklar, barns rätt till olika typer av skydd men även rättighetsartiklar som handlar om barns rätt att ta plats i samhället. Barnkonventionen slår fast att barn är individer med egna rättigheter, inte föräldrars eller andra vuxnas ägodelar.

Barnkonventionens artiklar är odelbara och utgör tillsammans en helhet, men det finns fyra grundläggande principer som alltid ska beaktas när det handlar om frågor som rör barn:

Artikel 2: Alla barn har samma rättigheter och lika värde.

Artikel 3: Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.

Artikel 6: Alla barn har rätt till liv och utveckling.

Artikel 12: Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Barnkonventionen är tydlig i att barn är rättighetsbärare och konventionsstaterna är skyldighetsbärare. Utöver de grundläggande principerna är särskilt tre artiklar viktiga i det kommunala övergripande arbetet med barns rättigheter:

Artikel 4: Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa åtgärder och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i denna konvention.

Artikel 17: Barn har rätt att få information.

Artikel 42: Varje stat ska göra barnkonventionen allmänt känd bland både vuxna och barn.

3.3. Nationell ungdomspolitik

Den nationella ungdomspolitiken beslutas av riksdagen och består av en allmän viljeriktning kring hur unga ska behandlas och vilken värdegrund frågor som rör unga ska vila på. Ungdomspolitiken är sektorsövergripande och omfattar alla de beslut och åtgärder som påverkar villkoren för ungdomar inom en rad olika områden som arbete, boende, utbildning, hälsa, fritid, kultur och inflytande. Ungdomspolitikens mål fattas av riksdagen och gäller för alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år. I Järfälla ska de ungdomspolitiska målen följas upp inom ramen för



program för barn och ungas rättigheter i Järfälla kommun och utifrån ett rättighetsperspektiv. Den nationella ungdomspolitikens mål är vägledande men ersätter inte gällande lagstiftning. De ungdomspolitiska målen är:

Alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Ungdomspolitikens prioriterade områden är:

- Ökad social inkludering och att fler unga etablerar sig i arbets- och samhällslivet.
- Ökad tillgång till meningsfulla och utvecklande fritidsaktiviteter för alla unga.
- Minskade skillnader i ungas uppväxt- och levnadsvillkor.
- Ökad psykisk hälsa bland unga.

3.4. Rättighetsperspektiv

Ett barnrättsperspektiv är ett perspektiv som sätter barnets mänskliga rättigheter i centrum. Barn och unga har olika förutsättningar som ger dem olika förutsättningar och livsvillkor att tillgodogöra sina rättigheter. Att arbeta utifrån ett rättighetsperspektiv innebär att personer som besöker, nyttjar eller är beroende av kommunala verksamheter, aktiviteter eller liknande bemöts och ses som rättighetsbärare, inte som passiva mottagare som är beroende av oss. Två centrala begrepp i arbetet är rättighetsbärare och skyldighetsbärare. En rättighetsbärare är den som har rätt att få sina rättigheter tillgodosedda medan skyldighetsbäraren är den som ansvarar för att rättighetsbärarens rättigheter tillgodoses. Genom att arbeta rättighetsbaserat skapas förhållanden där människors egenmakt främjas istället för att människor görs till föremål för åtgärder. Delaktighet och dialog är det viktigaste tillvägagångssättet för att jobba rättighetsbaserat. Metoder för delaktighet och dialog ges genom utbildning och stödmaterial.

Att arbeta rättighetsbaserat är komplext. Arbetet innebär avgränsningar och anpassningar som inte alltid kan formaliseras eller standardiseras. Hur och varför avgränsningar och anpassningar rekommenderats eller beslutats ska redogöras för i aktuellt ärende. Komplexa samhällsutmaningar och en heterogen demografi kräver komplexa och anpassade lösningar och arbetssätt. Detta gäller i högsta grad barn och ungas rättigheter.

4. GEMENSAM SYN PÅ BARN OCH UNGA I JÄRFÄLLA

Barn och unga är en grupp i befolkningen som är beroende av vuxnas och samhällets omsorg. Barn och unga är en betydande del av Järfällas demografi och är experter på sina egna liv samtidigt är det en grupp som saknar officiell makt i samhället. För att lyfta och stärka barn och ungas rättigheter är det viktigt att se på barn och unga utifrån ett rättighetsperspektiv och utgå från en gemensam syn.

Syn på barn och unga i Järfälla

Barn och unga ses i Järfälla kommun som rättighets- och kunskapsbärare med stor kompetens och kunskap om att leva och röra sig i kommunen.



Barn och unga är aktiva i samhällsutvecklingen med vilja och engagemang inför att vara delaktiga i frågor som rör dem både direkt och indirekt.

Barn och unga har värdefulla och viktiga åsikter och synpunkter. Deras behov och perspektiv ska vara med och forma utvecklingen av kommunens verksamheter.

4.1. Fyra fokusområden

Programmet består av fyra fokusområden. Det första och andra området syftar till att förverkliga synen på barn och unga som kunskaps- och rättighetsbärare. De två sista områdena syftar till att peka ut aktiviteter och arbetssätt för att förverkliga och synliggöra barn och ungas rättigheter.

De fyra fokusområdena är:

1. Insikt i barn och ungas livsvillkor.
2. Kompetens om barn och ungas rättigheter.
3. Barn och ungas delaktighet och inflytande.
4. Barnkonsekvensanalyser i beslut.

5. FOKUSOMRÅDEN

5.1. Område 1: Insikt i barn och ungas livsvillkor

Barn och unga i Järfälla har olika förutsättningar och livsvillkor², det är viktigt att analysera data för att kartlägga skillnader mellan olika grupper av barn och unga. En viktig fråga att ställa är; *vilka barn riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda? På vilket sätt?*

Nationell och lokal statistik och data ska användas aktivt för att kartlägga och sammanställas till en helhetsbild av barn och ungas livsvillkor. Kunskap om barn och ungas livsvillkor är en färskvara som behöver uppdateras regelbundet. Kunskap om hur barn och unga mår och under vilka förhållanden barn och unga lever ger information och kunskap om vilka riktade åtgärder och prioriteringar som är lämpliga att göra utifrån barn och ungas faktiska behov.

Huvudansvarig: Samtliga nämnder och bolag. Vartannat år tar avdelningen för demokratiutveckling fram en uppdaterad och omfattande nulägesanalys om barn och ungas livsvillkor i Järfälla.

Förväntade effekter:

- Insyn i barn och ungas olika livssituationer med fokus på särskilt utsatta grupper av barn och unga speciellt flickor, barn som identifierar sig som hbtq+ och barn som riskerar att dras in i, eller redan befinner sig i, kriminella miljöer.
- Utökad förmåga att anpassa insatser.
- Förbättrad effekt för riktade insatser.

² Exempelvis kön, sexualitet, socioekonomiska bakgrund samt andra förutsättningar.



5.2. Område 2: Kompetens om barn och ungas rättigheter

För att barn och unga ska ses som rättighetsbärare krävs kunskap om rättighetsperspektiv, barnkonventionen och den nationella ungdomspolitikerna. En viktig fråga att ställa är; *hur påverkar verksamheter, beslut och åtgärder barn?*

Barn och ungas rättigheter är ett brett och kommunövergripande kunskapsområde som kräver olika typer av kompetens och kunskaper. Beslutfattare, tjänstepersoner och personalens kompetens och kunskap om barn och ungas rättigheter ska vara i förhållande till vilken påverkan beslut, verksamheter, aktiviteter, projekt eller liknande har på barn och unga. Detta medför att olika yrkesroller behöver anpassade utbildningar. I vissa roller krävs endast kännedom om att barn och unga har rättigheter medan i andra krävs fördjupad och specifik kunskap om barn och ungas rättigheter, exempelvis genom ökad kunskap om hedersförtryck, SRHR (sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter) och unga hbtq-personers livsvillkor.

En god förståelse för rättigheter är en förutsättning för ett barnrättssäkert arbete. God kompetens skapar även trygghet kring vilka områden kommunen redan genomför enligt barnkonventionens rättigheter samt eventuella utvecklingsområden.

Huvudansvarig: Samtliga nämnder och bolag.

Förväntade effekter:

- Utökad förmåga att agera säkert och kompetent i ärenden som påverkar barn och unga.
- Utökad förmåga att utforma projekt och insatser på ett sätt som sätter barn och unga främst.

5.3. Område 3: Barn och ungas delaktighet och inflytande

Barn och unga har rätt till anpassad och tillgänglig information om verksamheter och insatser riktade till barn och unga. En viktig fråga att ställa är; *när och hur kan barn och unga göras delaktiga?*

Verksamheter och insatser som riktar sig mot, påverkar eller berör barn och unga ska skapa utrymme för delaktighet och inflytande för barn och unga. Barn och ungas kunskap och erfarenheter tas tillvara och ses som en del i verksamhetsutveckling och behovsanpassning av insatser och verksamheter. Metoder och tillvägagångssätt behöver anpassas så att barn och unga känner sig inbjudna, trygga och välkomna. Dialoger och forum för barn och ungas inflytande sker både vid behov och återkommande. Årligen ska även kommungemensamma dialoger arrangeras enligt ett årshjul för barn- och ungdomsdialog. Vid de kommunövergripande dialogerna bjuds barn och unga in för att möta förtroendevalda.

En ökad tillgänglighet till de verksamheter som riktar sig till barn och unga skapar en ökad tillit till dessa verksamheter men även en ökad tillit till den kommunala organisationen. Barn och ungas delaktighet och inflytande i områden som är påverknings- bara och berör barn och unga ökar kvalitén på det aktuella området och skapar mer värde för både den kommunala organisationen och barn och unga som lever i Järfälla.



Huvudansvarig: Samtliga nämnder och bolag. Särskilt ansvar har avdelningen för demokratiutveckling som arrangerar av kommungemensamma dialoger med barn och unga.

Förväntade effekter:

- Barn och unga känner sig delaktiga.
- Barn och ungas kunskaper tas tillvara.
- Barn och unga har möjlighet att påverka frågor som rör dem.

5.4. Område 4: Barnkonsekvensanalyser i beslut

Vid en barnkonsekvensanalys redogörs hur barnets bästa har beaktats och vilka tänkbara konsekvenser beslut som fattas i nämnder och bolag har för barn och unga. En viktig fråga att ställa är; *hur berörs barn och unga av beslutet?*

Barnkonsekvensanalyser är en metod för att genomföra barnrättslagens artikel 3, principen om barnets bästa. I Järfälla kommun genomförs barnkonsekvensanalys vid beslut i nämnder och bolag. Barnkonsekvensanalyser beskriver vilka konsekvenser beslutet förväntas få på barn genom att kartlägga:

- I vilken grad barn förväntas påverkas av det beslut som ska fattas.
- Vilka rättigheter barn har i fråga.
- Barns perspektiv på beslutet.

Barnkonsekvensanalyser genomförs vid beslut i nämnder och bolag som rör barn i juridisk mening, med andra ord när beslutet som ska fattas berör en person eller en grupp personer mellan 0-18 år. Metoder och arbetsätt anpassas efter behov.

Huvudansvarig: Samtliga nämnder och bolag.

Förväntade effekter:

- Barns bästa tas i beaktande vid beslut.
- Beslutsfattare och allmänhet får kännedom om hur barns rättigheter påverkas av fattade beslut.

6. STÖD I ARBETE MED BARN OCH UNGAS RÄTTIGHETER

Nämnder och bolag ska vid implementering av programmet använda arbetsmetoder som på ett systematiskt och långsiktigt sätt kan stärka barn och ungas rättigheter i beslut och åtgärder. Kultur-, demokrati- och fritidsförvaltningens avdelning för demokratiutveckling och barnrättsrättstrateg har i uppdrag att:

- Ge stöd i arbetet med att stärka barn och ungas rättigheter.
- Årligen arrangera kommungemensamma barn- och ungdomsdialoger.

7. UPPFÖLJNING

Nämnder och bolag ska årligen följa upp de insatser som genomförts eller pågår utifrån de olika fokusområdena i ordinarie uppföljningssystem. Kultur-, demokrati- och fritidsnämnden tar vartannat år fram en nulägesrapport av kommunens arbete med barn och ungas rättigheter och livsvillkor i Järfälla. Rapporten redovisas via kultur-, demokrati- och fritidsnämnden till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.